

Voorzitter,

50PLUS hecht eraan om te beginnen met het uitspreken van de enorme waardering voor alle politiemannen en vrouwen die dag en nacht, vaak onder moeilijke omstandigheden, voor onze veiligheid zorgen. Ondanks overbelasting en personeelstekorten staan zij voor ons klaar, het kan geen kwaad om dat in dit Huis nog eens naar voren te brengen.

Bij het uitoefenen van hun taak wordt in sommige gevallen geweld toegepast jegens de burger. In de Ambtsinstructie – daar kom ik later op terug – is vastgelegd wanneer geweld mag worden aangewend.

Dit wetsvoorstel “Geweldsaanwending Opsporingsambtenaar” ziet toe op de beoordeling van het gebruik van geweld.

Politieambtenaren krijgen in dit voorstel voortaan een aparte positie als veroorzaker van lichamelijk letsel of dood door schuld.

Agenten moeten zich houden aan de vastgestelde geweldsinstructie maar pas achteraf kan worden vastgesteld of het toegepaste geweld proportioneel was.

Gedurende het tijdsverloop van het huidige strafrechtelijk onderzoek wordt de agent aangemerkt als verdachte, een kwalificatie die voor de betrokkene als zwaar belastend wordt ervaren.

Tegelijkertijd wordt van de agent verwacht dat hij geweld gebruikt als dit noodzakelijk is bij de uitoefening van zijn taak.

De betrokken opsporingsambtenaar zit dus als het ware in een spagaat. Dit wetsvoorstel moet voorzien in diens uitzonderlijke positie in het strafrecht.

Voorzitter, dan ga ik nu in op drie voorgestelde wijzigingen.

Ten eerste wordt een specifieke strafuitsluitingsgrond gecreëerd voor opsporingsambtenaren die geweld hebben toegepast in het uitoefenen van hun taak als politieambtenaar en daarbij de geldende geweldsinstructies hebben gevolgd.

M.a.w. een agent die geschoten of geweld heeft gebruikt is niet strafbaar als hij zowel binnen de Ambtsinstructie als de Politiewet 2012 heeft gehandeld.

Ten tweede wordt in het Wetboek van Strafvordering geregeld dat de Officier van Justitie een feitenonderzoek kan gelasten naar het gebruik van geweld door de opsporingsambtenaar zonder dat hij/zij terstond als verdachte van een strafbaar feit wordt aangemerkt.

Pas als op basis van dit onderzoek een vervolgingsbeslissing volgt wordt de opsporingsambtenaar verdachte en bij schending van de geweldsinstructie is hij strafbaar.

Ten derde wordt een nieuw strafbaarstellingsartikel 372 Strafrecht geïntroduceerd. Dit artikel is specifiek gericht op de politieambtenaar die onrechtmatig geweld heeft gebruikt tijdens de uitoefening van zijn politietaken.

Want de algemene geweldsdelicten zoals doodslag en mishandeling zijn vaak niet toegespitst op de situatie waarbij de politieambtenaar handelt. Dit moet door middel van dit wetsvoorstel gerepareerd worden.

Zoals gezegd zal een ieder erkennen dat de politie de taak heeft tot handhaving van de rechtsorde en soms is het gebruik maken van geweld daarbij onvermijdbaar. Een opsporingsambtenaar heeft daarom ook de bevoegdheid om geweld toe te passen.

Maar gebruik van geweld dient enkel te geschieden onder strikte voorwaarden, geweld mag slechts worden gebruikt als het proportioneel is.

Iedere keer moet een weging plaatsvinden wat in het concrete geval het doel is van een geweldsaanwending of dat doel de geweldsaanwending rechtvaardigt en of dat doel niet op andere minder ingrijpende wijze bereikt had kunnen worden.

Dat geldt thans en dat zal ook gelden bij aanneming van dit wetsvoorstel.

Waarom staat dit wetsvoorstel dat vrijwel met unanieme instemming de Tweede Kamer passeerde dan nu in dit Huis plotsklaps in de spotlights?

Voorzitter, mijn fractie verklaart dit als volgt. Gedurende de Corona pandemie komt het steeds vaker tot demonstraties en uitbraken van rellen onder de bevolking.

Wij allen zien beelden in de media verschijnen van agenten die soms hardhandig, gebruik makend van geweld, de rechtsorde proberen te handhaven. Zeker als buitenstaander komen die beelden van politiegeweld vaak hard binnen.

Naar aanleiding van de dood van de Amerikaan George Floyd laaide ook hier de discussies en demonstraties tegen racisme en politiegeweld op. In Nederland kennen we de casus van Mitch Henriquez die in 2015 overleed na een toegepaste nekklem door politieagenten.

Mede hierdoor ontstaat steeds vaker de vraag of bij aanhoudingen buitenproportioneel geweld wordt gebruikt door de betrokken agenten en of daarbij ook niet discriminatoire aspecten een rol spelen.

Worden mensen vanwege hun huidskleur of andere etnische kenmerken vaker dan gemiddeld aangehouden en wordt jegens hen bij zo'n aanhouding meer geweld toegepast?

Want ook de minister erkent dat het Nederlandse politieapparaat niet vrij is van discriminatie en stelt dat dit ontoelaatbaar is.

Hoe bereik je dat bij de interne organisatie etnisch profileren wordt uitgebannen.

Welke praktijk maatregelen zijn hiervoor noodzakelijk? Kan de minister aangeven wat hem daarbij voor ogen staat?

Voorzitter,

50PLUS is absoluut voorstander van het handhaven van de rechtsstaat maar dat neemt niet weg dat mijn fractie kritisch staat jegens het gebruik van geweld óók als dat door agenten wordt toegepast in de uitoefening van hun taak.

Geweld door overheidsoptreden tegen burgers is en blijft een inbreuk op hun grondrechten. Het grijpt diep in in de rechten van burgers, zeker als deze inbreuk de dood ten gevolge heeft.

Het Europees Hof voor de Rechten van Mens¹ heeft nogmaals bij vonnis bevestigd dat telkenmale een adequaat, grondig en voortvarend onderzoek moet worden verricht naar politiegeweld met een dodelijke afloop.

In dit wetsvoorstel krijgt zo'n onderzoek, een feitenonderzoek een aparte status.

Kan de minister aangeven of dit feitenonderzoek inhoudelijk zal afwijken van het thans bestaande strafrechtelijk onderzoek behoudens de niet gebezigde term van "verdachte". Zullen de eindresultaten te allen tijde gelijkblijvend zijn? Zo nee, kan de minister aangeven waaruit dat verschil bestaat.

Want Voorzitter, het ontstane beeld dat thans heerst bij een groot publiek, als reactie op dit wetsvoorstel, is dat bij dit feitenonderzoek meer rekening zal worden gehouden met de status apartus van de agent waardoor mogelijk de onafhankelijkheid van het onderzoek zelf onvoldoende wordt geborgd.

¹ EHRM, 27 september 1995 McCann e.a. t. Verenigd Koninkrijk nr. 18984/91

In de media werd dit wetsvoorstel zelfs aangehaald als een “licence to kill”. Hoe denkt de minister deze maatschappelijke onrust weg te nemen dan wel te reduceren? Graag een reactie van de minister.

Voorzitter,

Mocht uit dit feitenonderzoek blijken dat de opsporingsambtenaar een aanmerkelijk onzorgvuldige afweging heeft gemaakt bij het toepassen van geweld, dus dat het diens schuld is dat hij de geweldsinstructie schendt met als gevolg dat lichamelijk letsel of de dood intreedt, dan is die agent strafbaar en dient hij te worden vervolgd.

Voorzitter,

De minister stelt in de nadere Memorie van Antwoord² dat artikel 372 Strafrecht het Openbaar Ministerie de ruimere mogelijkheid biedt om bij de vervolgingbeslissing rekening te houden met de omstandigheden van het geweldsgebruik en het verwijt dat de betrokken opsporingsambtenaar wordt gemaakt.

Zal daardoor in de meeste gevallen de OvJ niet een voorkeur hebben om op basis van dit nieuwe artikel 372 Sr over te gaan tot vervolging boven vervolging op basis van een algemeen delict.

Mijn fractie vraagt nadrukkelijk aan de minister of het rekening houden met omstandigheden bij artikel 372 gelezen moet worden als een soort verzachtende omstandigheden.

Want die omstandigheden kunnen bij vervolging op basis van een algemeen geweldsdelict anders worden gewogen en zouden daardoor tot een andere strafmaat kunnen leiden.

Kan de minister hierop reflecteren?

Enerzijds benadrukt de minister de behoefte aan artikel 372 maar aan de andere kant verwacht hij – zo blijkt uit de nadere

² Nadere Memorie van Antwoord d.d. 25 september 2020, pagina 18

MvA – dat het jaarlijks om een gering aantal zaken gaat die mogelijk tot vervolging zullen leiden.

De minister noemt het aantal van 15 tot 20 gevallen. Reden waarom hij ook geen kortere termijn met betrekking tot de evaluatie wil omdat uit zo weinig casus geen conclusie kan worden getrokken.

Dit roept bij mijn fractie wel de vraag op als het maar om zo weinig gevallen gaat waarom dan toch zo'n specifieke aanpassing voor deze doelgroep in zowel het Strafrecht als in Strafvordering noodzakelijk geacht wordt.

Graag een reactie van de minister.

Voorzitter uit een overzicht van 2019³ blijkt dat de politie tijdens zo'n 14.500 incidenten geweld heeft gebruikt waarbij in totaal ruim 27.000 geweldsmiddelen werden ingezet. Dit klinkt als een indrukwekkend cijfer.

Het is de eerste keer dat alle politie eenheden op dezelfde manier toegepast geweld registreren. Door dit jaarlijks bij te houden zal een transparant en objectief meetbaar beeld ontstaan waardoor inzicht wordt verkregen of meer of minder geweld zal worden toegepast.

Naar aanleiding van de beantwoording van de nadere vragen geeft de minister aan⁴ dat hij de politie verzocht heeft om het aantal doden door politiekogels per jaar voortaan in het jaarverslag op te nemen.

Mijn fractie juicht dit initiatief toe maar zou graag hierbij tevens opgenomen willen hebben een jaarlijkse rapportage van de gevallen die blijvend letsel veroorzaken.

Blijvend letsel betekent voor de betrokkene dat hij levenslang de gevolgen hiervan met zich meedraagt.

³ [Politie.nl/nieuws/2020/jui/29/leren-van-gebruik-geweld.html](https://politie.nl/nieuws/2020/jui/29/leren-van-gebruik-geweld.html)

⁴ Brief d.d. 26 maart 2021, pagina 2, 2^e alinea, 3266964

Kan de minister de toezegging doen dat ook deze gevallen worden meegenomen in het politie jaarverslag? Graag een antwoord van de minister.

Voorzitter,

Uit de stukken blijkt dat de maximale straf op geweldsdelicten of het nu gaat om artikel 372 Sr of een commuun delict gelijk blijft.

Echter alle vervolgingszaken op grond van artikel 372 worden enkel aangebracht en behandeld door de rechtbank Midden-Nederland.

50PLUS vraagt zich af of het slechts door één rechtbank behandelen van alle zaken waarbij een agent de geweldsinstructies heeft overschreden, niet kan of zal leiden tot een zekere beperking van het toetsingskader.

Ik bedoel hiermee dat het vergelijken van feiten en omstandigheden met strafzaken gebaseerd op de algemene geweldsdelicten vrijwel niet meer plaats zal vinden.

Deelt de minister de mening dat door het wegvallen van dit vergelijken een tunnelvisie kan ontstaan? Zo nee, kan de minister aangeven waarom deze vrees ongegrond is.

Voorzitter ik kom tot een afronding.

Tezamen met andere fracties betreurt mijn fractie dat geen enkele parlementaire controle bestaat over de materiële geweldsaanwending zelf, neergelegd in de ambtsinstructie via een algemene maatregel van bestuur.

Net als o.a. D66 en GL zou ook 50PLUS een voorhangprocedure bij de AmvB onder dit wetsvoorstel willen hangen. Want dit wetsvoorstel is nu eenmaal gekoppeld aan de ambtsinstructie en kan daarvan niet los worden gezien.

Graag een reflectie van de minister hierop.

Tot slot Voorzitter

Het uitgangspunt is dat geweldsmiddelen niet worden toegepast bij kwetsbare groepen maar dat staat niet in de ambtsinstructie want volgens de minister is niet altijd eenvoudig vast te stellen of iemand tot een kwetsbare groep behoort.

50PLUS meent dat bij overgrote meerderheid van de gevallen dat wel degelijk zichtbaar is en pleit dan ook voor opnemings van deze uitzonderingscategorieën in de ambtsinstructie zelf.

Het betreft hier kinderen onder de 12 jaar, ouderen boven de 65 en zichtbaar zwangere vrouwen. Het gebruik van vuurwapens, stroomstootwapen of bijvoorbeeld het inzetten van een politiehond tegen deze kwetsbare groepen moet ontoelaatbaar worden geacht.

Uit de schokkende beelden tijdens de Zembla uitzending van 11 maart jl. bleek maar al te duidelijk dat controle over de politiehonden veel te wensen overlaat, zij luisteren lang niet altijd naar de gegeven commando's.

Voorzitter,

Mocht blijken dat ten onrechte geweldsmiddelen zijn ingezet jegens bijvoorbeeld een kind onder de 12 jaar of een oudere boven de 65 kan dit dan in het vonnis worden meegenomen als strafverzwarende omstandigheid.

Wij horen graag hoe de minister hier tegen aan kijkt.

Voorzitter mijn fractie wacht de beantwoording van de gestelde vragen in eerste termijn af alvorens een finale afweging te maken.